

УДК 633.12:631.52

**ВИВЧЕННЯ МЕТОДІВ ДОБОРУ В ПЕРВИННОМУ
У НАСІННИЦТВІ ГРЕЧКИ**

**З.С. ВОРОНЮК – м.н.с., Дослідна станція рису УААН,
м.Скадовськ**

Існуючі схеми первинного насінництва, які використовують в традиційних зонах вирощування гречки, не можуть бути автоматично перенесені в умови літніх посівів Південного степу України. Загально прийнято методикою ведення первинного насінництва цієї культури є індивідуально-сімейний добір з дворічною оцінкою потомства. Ряд досліджень показують, що в тих чи інших конкретних умовах доцільніше використовувати масовий чи негативний добори.

Метою наших досліджень є розробка оптимальної схеми ведення первинного насінництва для умов Півдня України.

Досліди проводилися на Дослідній станції рису в 1991-1994 роках, в агроелітаривному полі рисової сівозміни в умовах зрошування. Об'єкт вивчення – сорт гречки звичайного типу Степова, селекції ДС рису. Схемою досліду передбачена порівняльна оцінка насіння, одержаного методами індивідуально-сімейного масового та негативного доборів в залежності від років репродукцірування. При індивідуально-сімейному доборі (ІСД) елітні рослини відбираються в розсаднику формування. Насіння з них проходить дворічну оцінку в розсадниках випробування і висіваються в розсадниках розмноження (РР). В розсадниках формування при негативному доборі на протязі вегетації проводяться браковки нетипових, хворих, пошкоджених рослин, а при масовому – відбираються елітні рослини гречки. Одержане насіння пересівається в розсадниках розмноження. Всі РР висівалися широкорядним способом з міжряддями 30 см і площею живлення рослин 30x3 см..

Результати проведеного досліду та лабораторних визначень наведені в таблиці.

Результати показують, що при всіх методах доборів в перші три роки пересіву врожайність насіння знаходиться на одному рівні в межах помилки досліду. Але при негативному доборі уже в 2-3 покоління спостерігається погіршення якості насіння – зниження польової схожості на 18,1%, каси 1000 насінин на 2,5г, натури зерна, що неминуче приведе до зниження врожайності насіння в наступних поколіннях. Якість насіння при індивідуально-сімейному та масовому доборах зберігається по рокам.

Таблиця 1 – Результати дослідних та лабораторних спостережень

Метод добору	Урожайність, ц/га	Польова схожість насіння, %	Маса 1000 насінин, г	Натура зерна, г/л
ІСД РР-1	14,2	71,0	27,3	652
ІСД РР-2	15,2	70,4	26,8	655
МД-1	16,6	62,4	26,2	661
МД-2	16,8	89,6	27,7	660
МД-3	16,7	75,5	27,3	656
НД-1	16,8	80,8	26,9	658
НД-2	17,1	73,1	24,7	660
НД-3	17,1	62,7	24,4	646
НІР 05	3,7			

Слід зазначити, що гречка в умовах зони Південного Степу, навіть висіяна в оптимальні строки, має значно нижчий коефіцієнт розмноження насіння, ніж в традиційних зонах. Тому, щоб одержати достатню кількість насіння для забезпечення сільсько-господарського виробництва, необхідно значно збільшувати кількість сімей в розсадниках випробування 1-2 го років, що пов'язано з великими затратами ручної праці.

Отже, найбільш раціональним для зазначеної зони розведення первинного насінництва гречки методом масового добору. При цьому, для підвищення ефективності доборів, їх проводять в розсадниках формування рослин, висіяних розрідженим способом. Для гречки звичайного типу оптимальна площа живлення по результатам наших досліджень становить 30х5 см. Саме така площа живлення забезпечує високий вихід рослин з оптимальними показниками структури та найбільш пристосованих до умов суцільного посіву. Елітна рослина повинна мати середні для сорту показники ознак: висота 90 см, індивідуальна продуктивність 200-220 насінин або 5-5,2 г., маса 1000 насінин 25,6 г., обмежена кількість гілок II та вищих порядків, які дають менш якісне насіння.

Об'єднане насіння з таких рослин, висіяне в розсаднику розмноження в наступному році дає високопродуктивну популяцію, яка здатна забезпечити вихід достатньої кількості якісного насіння. Метод масового добору проведений за описаною схемою дає змогу прискорити розмноження насіння, скоротити кількість років до одержання репродукції зерна для виробництва.